

مدیر طرح از طرف مجری: امیر ناظمی

همکاران اصلی در تدوین گزارش: شادی ضیغمی، مینا درویش، امیرحسین عصارزاده، امیر ناظمی

نشانی کارفرما: اراک، بلوار فاطمیه، استانداری مرکزی، تلفن: ۰۸۶ - ۳۳۶۶۶۰۰۱

نشانی مجری: تهران، کریمخان، ایرانشهر، آذرشهر، شماره ۱۱، طبقه اول، تلفن: ۰۲۱-۸۸۳۰۰۷۵۵

Info@atinegaar.com

www.atinegaar.com

گزارش «پروفايل شهرستان ساوه» پيرو قرارداد شماره ی ۹۱/۸/۲ ص با موضوع آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی (اجرای فاز دوم مطالعات آمایش استان) تهیه شده است.

صحت مندرجات گزارش برعهده‌ی مدیر طرح پژوهشی است.

کلیه حقوق و مالکیت دستاوردهای حاصل از این گزارش متعلق به مجری و کارفرما به صورت مشترک است.

هرگونه نسخه برداری از آن، اعم از کپی، نسخه برداری الکترونیکی و یا ترجمه بخش یا تمام آن، و استفاده از محتوای گزارش منوط به اخذ مجوز کتبی از مجری و کارفرما و با استناد به کلیه اطلاعات گزارش مجاز است.

Saveh County Profile

Report No. 25-8

Main Project:

Markazi Spatial Foresight

© Copyright 2015, Atinegaar Thinktank

All rights reserved.

Published March, 2015

This document may not, in whole or in part, be copied, photocopied, reproduced, translated, or reduced to any machine readable form without Atinegaar's formal permission. Every effort has been made to ensure the accuracy of this document. However, Atinegaar shall not be liable for any error or for incidental or consequential damages pertinent to the form, performance, or use of this document or the examples within. The information herein is subject to change without notice.

Trademarks

Other product names mentioned in this document may be trademarks or registered trademarks of their respective companies and are the sole property of their respective owners.

چکیده

این گزارش به ارائه تصویری از شهرستان ساوه مبتنی بر نتایج مطالعات آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی می‌پردازد. بر این اساس پس از مقایسه شهرستان ساوه با سایر شهرستان‌های استان مرکزی از منظر چند شاخص کلیدی در دسترس، تلاش شده است تا نتایج بخش‌های مختلف مطالعه در خصوص شهرستان ساوه، در این گزارش به صورت خلاصه ارائه شود. در پایان نیز نقش شهرستان ساوه با توجه به ویژگی‌ها و پتانسیل‌هایش در جهت پیشبرد اهداف و راهبردهای استان، تبیین شده است.

کلیدواژه: شهرستان ساوه، توسعه، تفکر ارزشی، توان اکولوژیک، راهبردهای آمایشی پابرجا

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>	
۱	شهرستان ساوه از منظر آمار	۱
۱۷	مهمترین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای شهرستان ساوه	۲
۱۷.....	نقاط قوت	۱-۲
۱۷.....	نقاط ضعف	۲-۲
۱۸.....	فرصت‌ها	۳-۲
۱۸.....	تهدیدات	۴-۲
۱۹	وضعیت توان اکولوژیکی شهرستان ساوه	۳
۲۰	وضعیت توسعه اقتصادی، اجتماعی، سکونتگاهی و فناوریانه شهرستان ساوه	۴
۲۶	نتایج حاصل از تفکر ارزشی در خصوص شهرستان ساوه	۵
۲۶.....	مهمترین دغدغه‌ها	۱-۵
۲۷.....	موضوعات و مسائل غیرقابل قبول	۲-۵
۲۹.....	روندهای اجتناب‌ناپذیر و واقعیت‌ها	۳-۵
۳۰.....	ویژگی‌های مطلوب آینده	۴-۵
۳۱.....	ویژگی‌های نامطلوب آینده	۵-۵

۳۲.....	ویژگی‌هایی که مطلوب است شهرستان در آینده به واسطه آن‌ها شناخته شود.....	۵-۶
۳۲.....	مهمترین محدودیت‌های توسعه.....	۵-۷
۳۴.....	مهمترین مزیت‌های شهرستان ساوه.....	۵-۸
۳۶	نقش شهرستان در راستای تحقق اهداف و پیاده‌سازی راهبردها	۶
۳۸	نتیجه‌گیری و جمع‌بندی	۷

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۶	جدول ۱: فعالیتهای دارای مزیت نسبی شهرستان ساوه در سال ۱۳۹۰
۳۶	جدول ۲: ماموریت‌ها و وظایف خاص شهرستان ساوه در جهت پیشبرد راهبردهای کلان استان

فهرست شکل‌ها

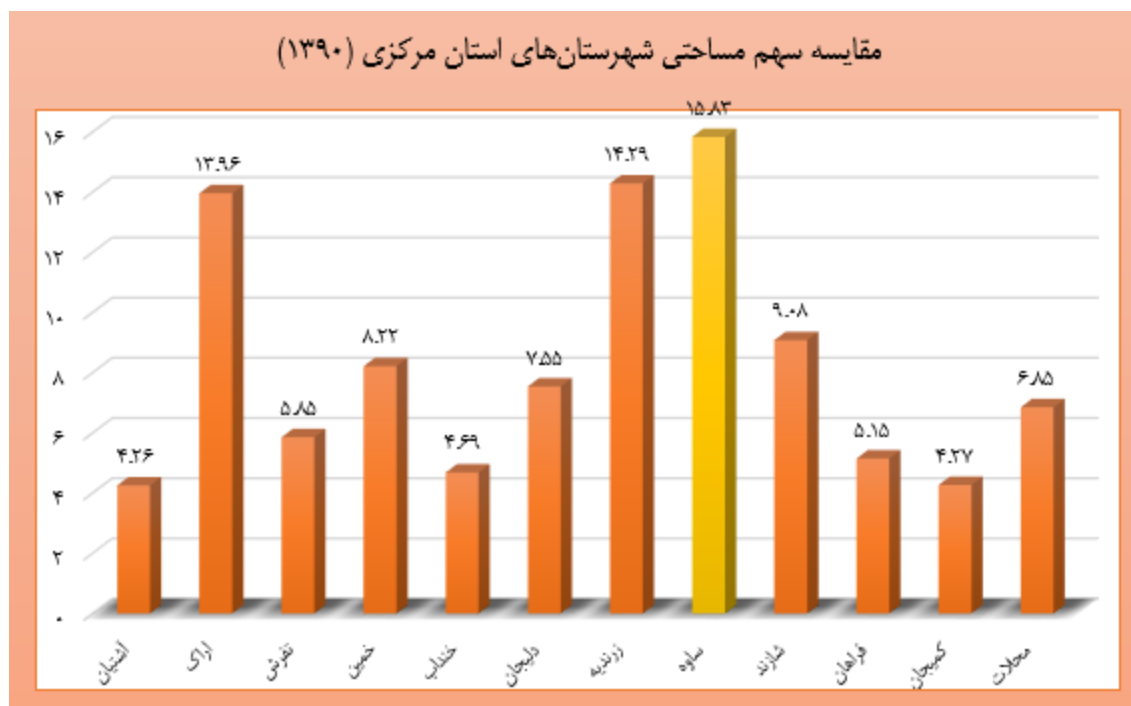
صفحه	عنوان
۲	شکل ۱: مقایسه سهم مساحتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۳	شکل ۲: مقایسه سهم جمعیتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۴	شکل ۳: مقایسه سهم جمعیت روستایی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۵	شکل ۴: مقایسه نرخ باسوادی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۶	شکل ۵: مقایسه نرخ باسوادی جمعیت شهری و روستایی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۷	شکل ۶: مقایسه ضریب شهرنشینی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۸	شکل ۷: مقایسه نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۹	شکل ۸: مقایسه نرخ بیکاری شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۱۰	شکل ۹: مقایسه سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵
۱۱	شکل ۱۰: مقایسه تعداد کل کارگاه‌های صنعتی شهرستان‌های استان مرکزی
۱۲	شکل ۱۱: مقایسه سهم ارزش افزوده بخش صنعت در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵
۱۳	شکل ۱۲: مقایسه تغییرات سهم اشتغال بخش صنعت در شهرستان‌های استان مرکزی
۱۳۹۰	شکل ۱۳: مقایسه ضریب مکانی اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۱۴	
۱۵	شکل ۱۴: روند تغییرات ضریب مکانی شهرستان ساوه

- شکل ۱۵: نقشه توان اکولوژیک شهرستان ساوه
- شکل ۱۶: شمای کلی از وضعیت توسعه‌یافتگی سازمان فضایی شهرستان ساوه در مقایسه با سایر شهرستان‌های استان مرکزی
- شکل ۱۷: وضعیت توسعه اجتماعی شهرستان ساوه از منظر شاخص‌های مختلف
- شکل ۱۸: وضعیت توسعه اقتصادی شهرستان ساوه از منظر شاخص‌های مختلف
- شکل ۱۹: وضعیت توسعه سکونتگاهی شهرستان ساوه از منظر شاخص‌های مختلف
- شکل ۲۰: وضعیت توسعه فناوری و خدمات برتر شهرستان ساوه از منظر شاخص‌های مختلف

۱ شهرستان ساوه از منظر آمار

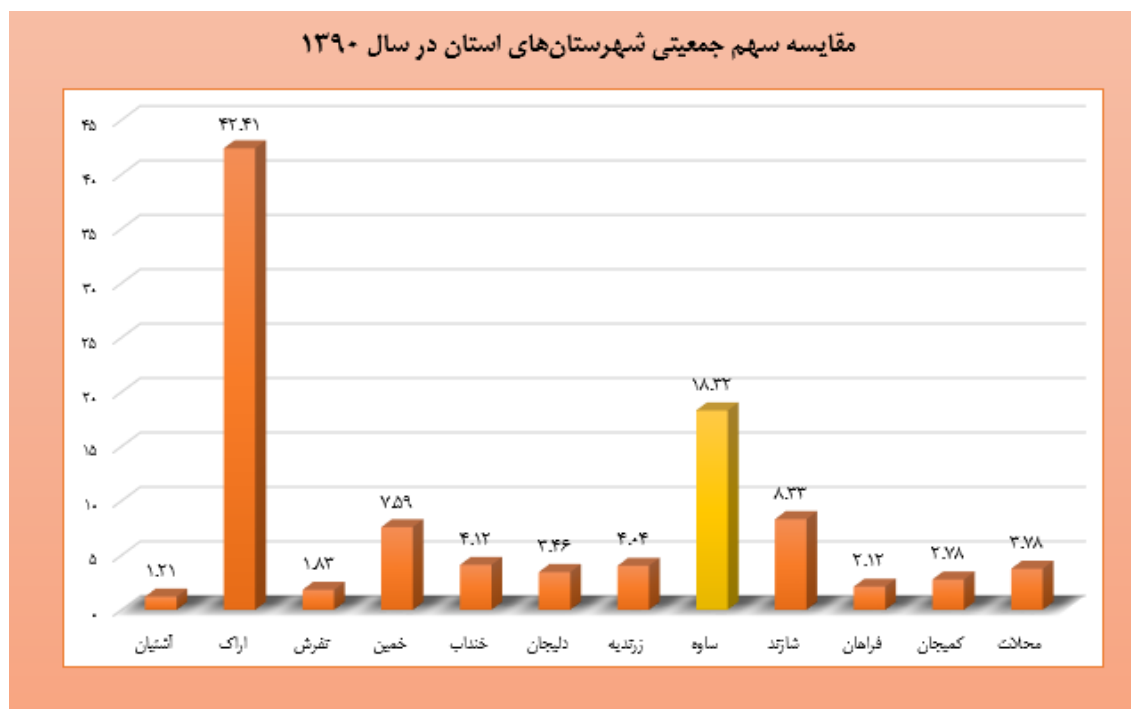
شهرستان ساوه در شمال استان مرکزی واقع شده است. این شهرستان از شمال به شهرستان زرندیه و از جنوب به شهرستان تفرش، کمیجان و از جنوب شرق و شرق به استان قم و از غرب به استان همدان محدود می شود. مساحت شهرستان ساوه ۴۶۱۲ کیلومتر مربع است که ۱۵,۸۳ درصد از کل مساحت استان را دربر می گیرد و بزرگترین شهرستان استان مرکزی است. شهرستان ساوه، از ۲ بخش (مرکزی و نوبران)، ۳ شهر (ساوه، غرق آباد و نوبران) و ۷ دهستان (شاهسونکندی، طراز ناهید، قره چای، نورعلی بیگ، آق کهریز، بیات و کوه پایه) تشکیل شده است. این شهرستان از مجموع ۱۷۹۱۵,۰۵ هکتار کل عرصه های جنگلی استان مرکزی، ۳۰,۲۰ درصد از عرصه های جنگلی را به خود اختصاص داده است. از مجموع ۱۴۱۳۹۵۹ نفر جمعیت استان، حدود ۱۸,۳۲ درصد ساکن این شهرستان هستند. همچنین از مجموع ۳۶۸۹۵۸ نفر جمعیت روستایی استان، ۱۳,۹۳ درصد ساکن این شهرستان هستند.

شکل ذیل، به مقایسه سهم مساحتی شهرستان های استان مرکزی با یکدیگر می پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان ساوه، بزرگترین شهرستان استان محسوب می شود.

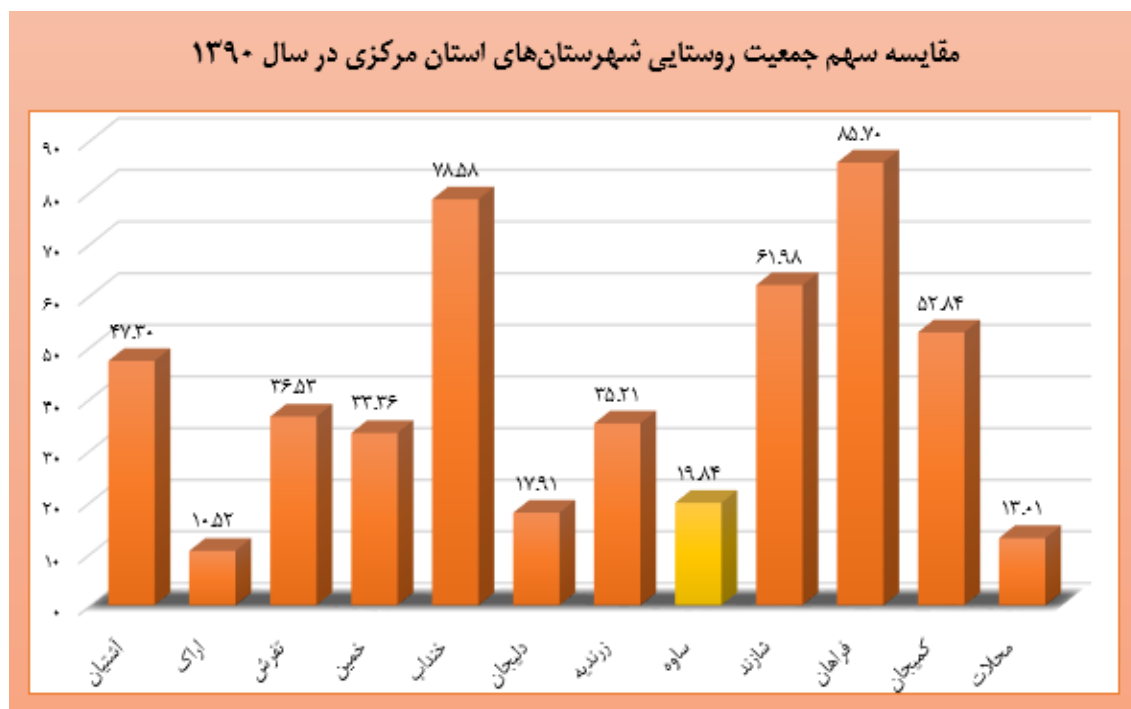
شکل ۱: مقایسه سهم مساحتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

شکل بعد، به مقایسه سهم جمعیتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰ می‌پردازد. شهرستان ساوه با ۱۸,۳۲ درصد از جمعیت کل استان، پس از اراک، دومین شهرستان پرجمعیت استان است.

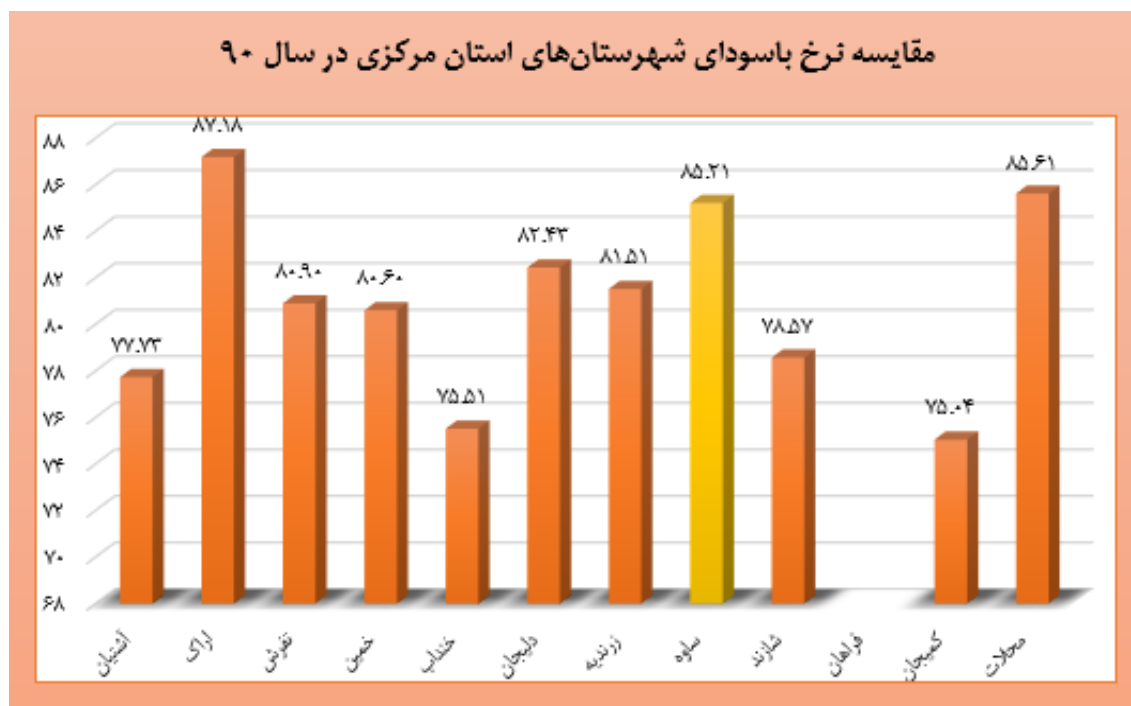
شکل ۲: مقایسه سهم جمعیتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

شکل بعد، سهم جمعیت روستایی شهرستان‌های استان را از کل جمعیت روستایی استان نشان می‌دهد. همانگونه که مشخص است شهرستان ساوه با ۱۹٫۸۴ درصد، پس از شهرستان‌های اراک، محلات و دلیجان، کمترین سهم جمعیت روستایی را به خود اختصاص داده است.

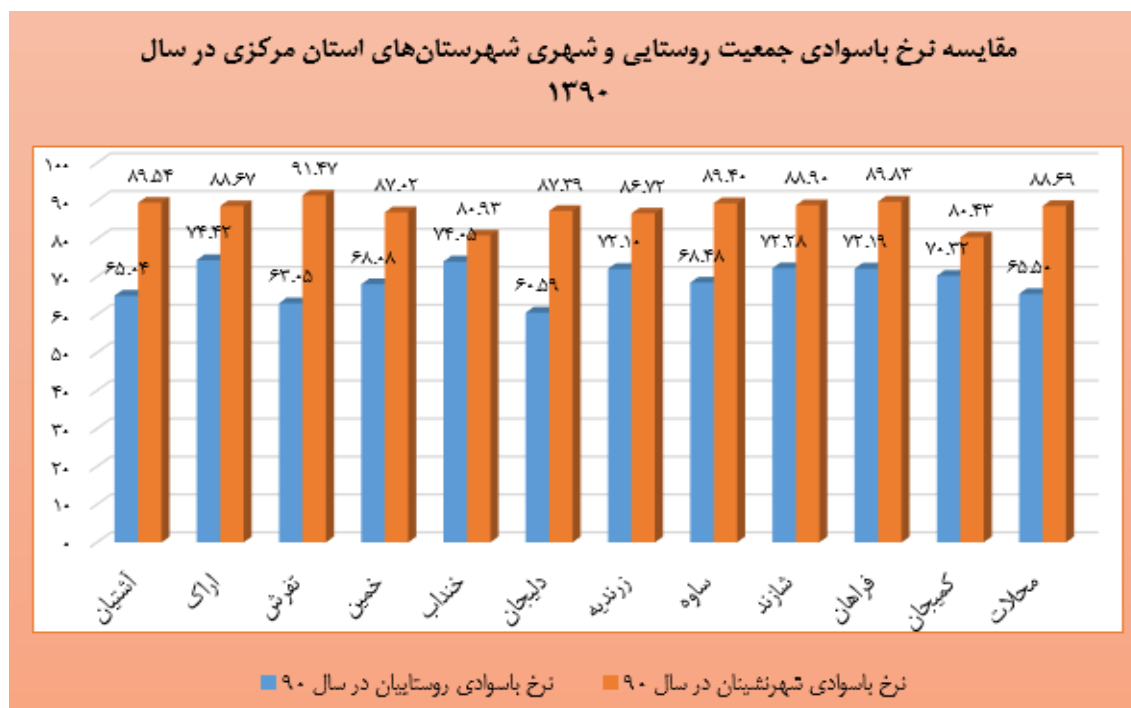
شکل ۳: مقایسه سهم جمعیت روستایی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

بررسی نرخ باسوادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۹۰ نشان می‌دهد که این شاخص برای شهرستان ساوه معادل ۸۵,۲۱ درصد بوده است و این شهرستان از حیث این شاخص در رتبه سوم میان شهرستان‌های استان قرار می‌گیرد. این درحالیست که نرخ باسوادی کشور در همین سال معادل ۸۴,۷ درصد و نرخ باسوادی استان مرکزی نیز ۸۳,۸ درصد بوده است.

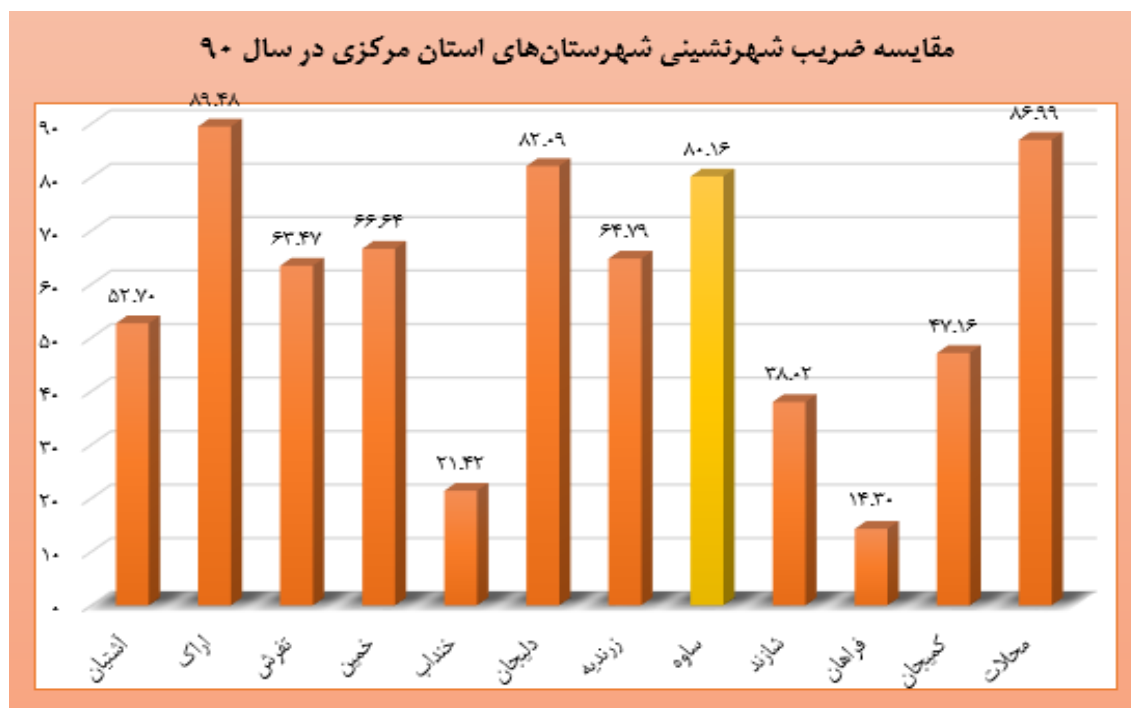
شکل ۴: مقایسه نرخ باسودای شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

همچنین بررسی نرخ باسودای به تفکیک جمعیت شهری و روستایی نشان می‌دهد که نرخ باسودای جمعیت شهری شهرستان ساوه در سال ۱۳۹۰، ۸۹،۴۰ و نرخ باسودای جمعیت روستایی در همین سال ۷۲،۲۸ بوده است. لازم به ذکر است میانگین نرخ باسودای شهری و روستایی کشور در همین سال به ترتیب ۸۸،۶ و ۷۵،۱ درصد بوده است.

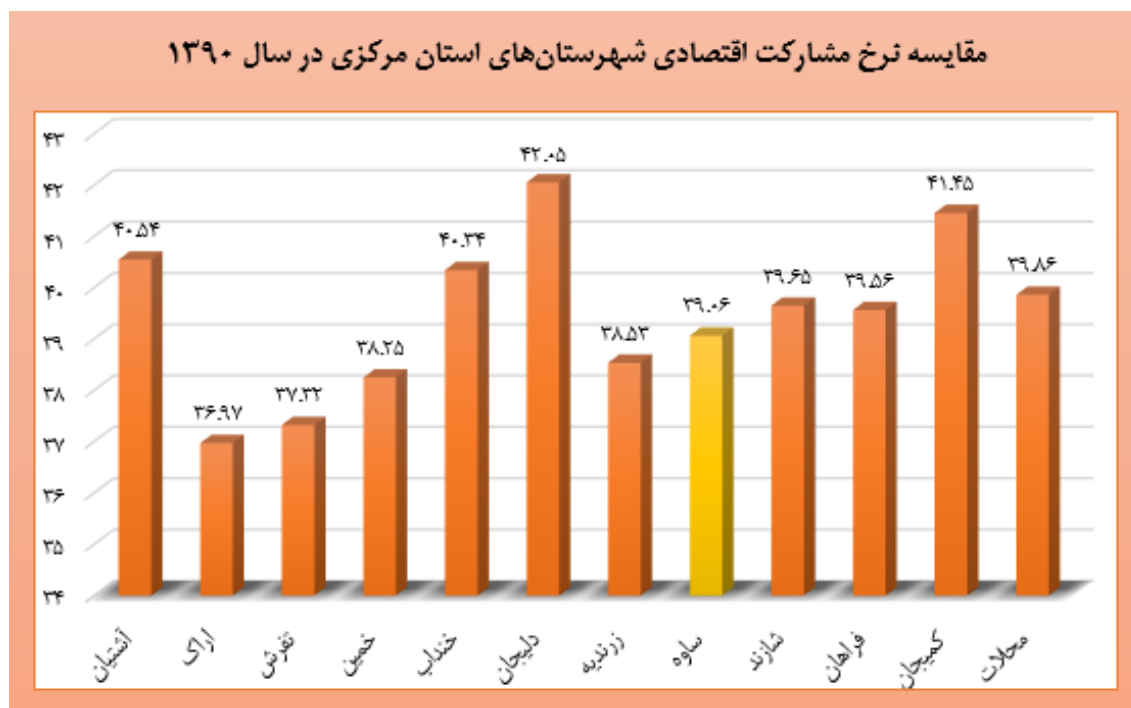
شکل ۵: مقایسه نرخ باسوادی جمعیت شهری و روستایی شهرستان های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

شکل بعد ضریب شهرنشینی شهرستان های استان مرکزی را نشان می دهد. همانگونه که مشخص است شهرستان ساوه در سال ۹۰، با ضریب شهرنشینی ۸۰٫۱۶ در رتبه چهارم در میان شهرستان های استان مرکزی قرار گرفته است.

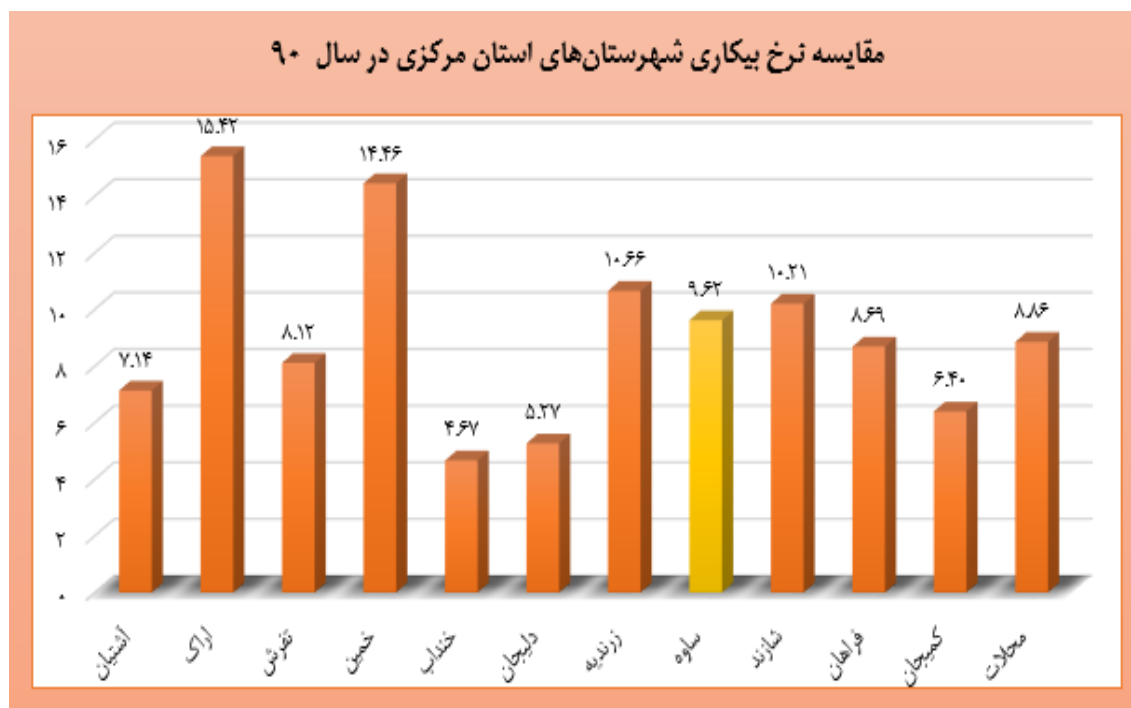
شکل ۶: مقایسه ضریب شهرنشینی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

همانگونه که در شکل بعد مشخص است، شهرستان ساوه با نرخ مشارکت اقتصادی ۳۹،۰۶ درصد در سال ۱۳۹۰ در رتبه هشتم میان شهرستان‌های استان مرکزی از منظر این شاخص، قرار گرفته است.

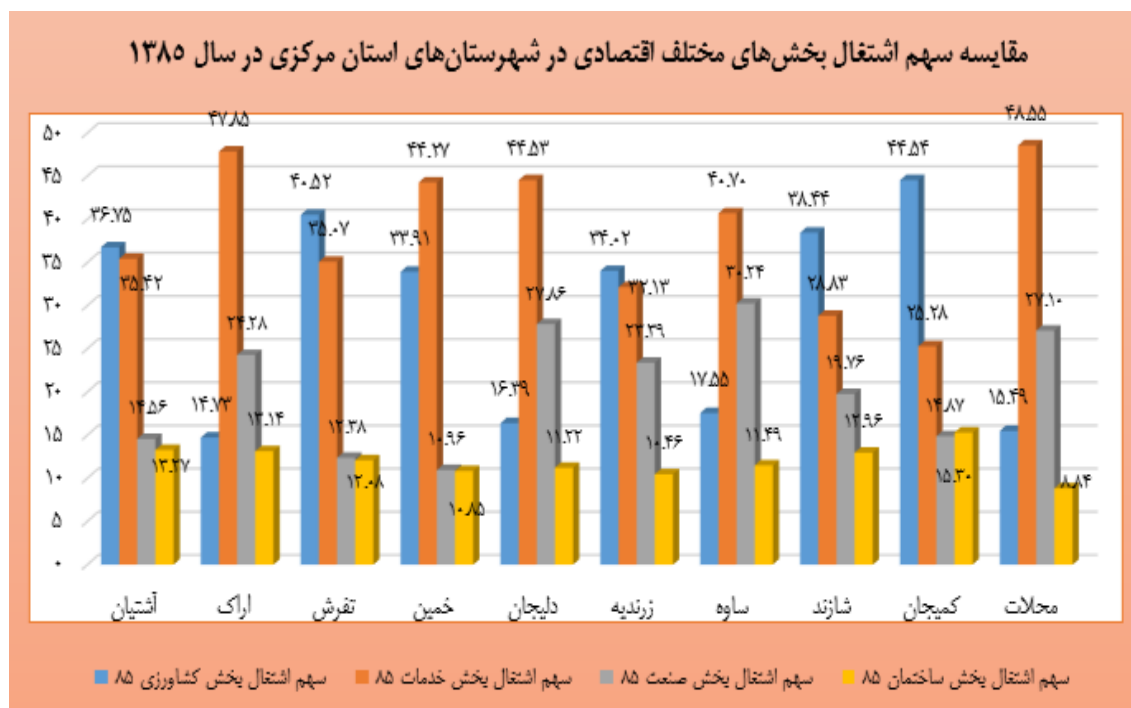
شکل ۷: مقایسه نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

مقایسه نرخ بیکاری در شهرستان‌های مختلف استان مرکزی در سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که شهرستان ساوه با نرخ بیکاری ۹.۶۲ در رتبه پنجم از منظر این شاخص قرار گرفته است.

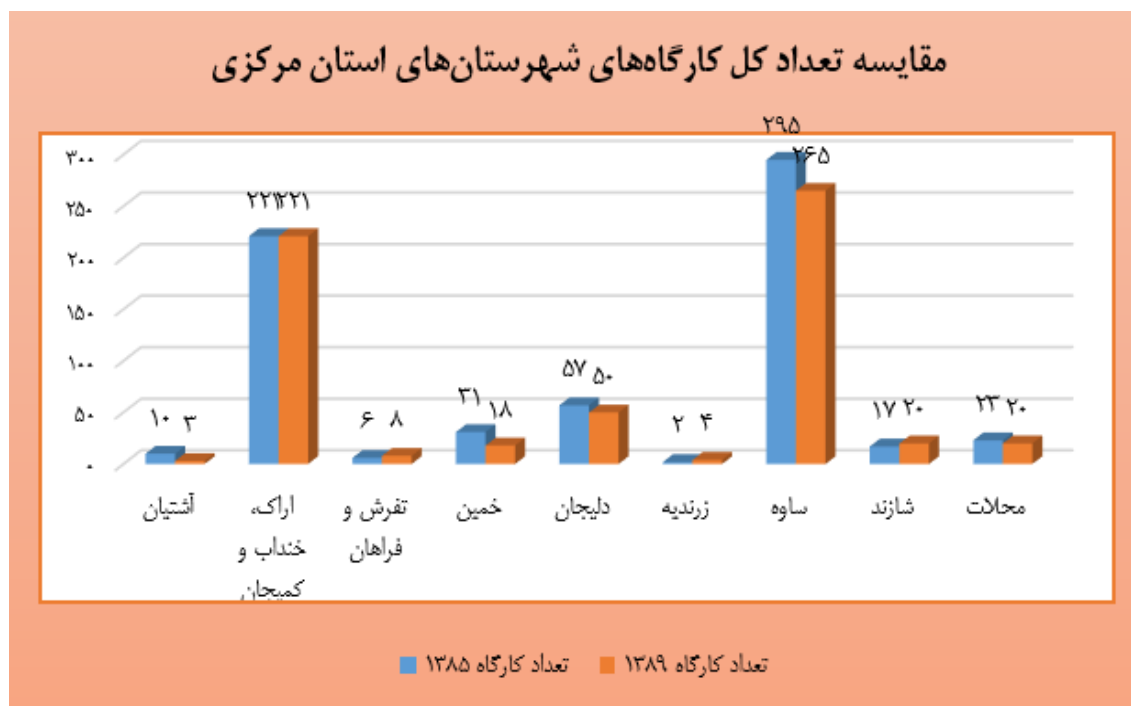
شکل ۸: مقایسه نرخ بیکاری شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

شکل بعد به مقایسه سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی شهرستان‌های استان در سال ۱۳۸۵ می‌پردازد. بر این اساس بخش خدمات شهرستان ساوه با ۴۰,۷۰ درصد بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است و پس از آن به ترتیب بخش‌های صنعت با ۳۰,۲۴ درصد، کشاورزی با ۱۷,۵۵ درصد و ساختمان با ۱۱,۴۹ درصد، قرار گرفته‌اند.

شکل ۹: مقایسه سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵

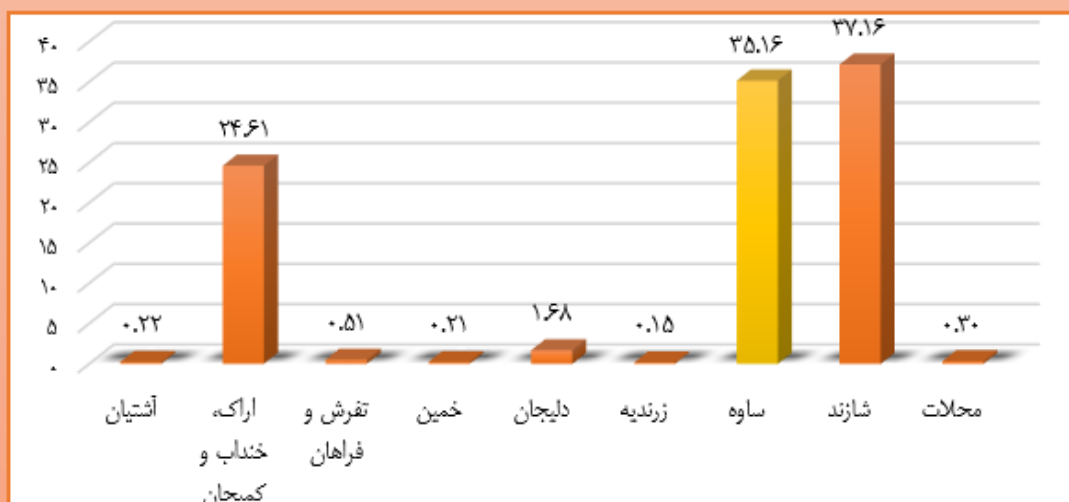
شکل بعد به مقایسه تعداد کارگاه‌های شهرستان‌های استان مرکزی در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۹ می‌پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان ساوه در سال‌های مورد بررسی، به ترتیب دارای ۲۹۵ و ۲۶۵ کارگاه صنعتی بوده است و از منظر تعداد کارگاه‌ها، رتبه اول را در استان به خود اختصاص داده است، هرچند که در طی سال‌های مورد بررسی تعداد کارگاه‌های آن کاهش یافته است.

شکل ۱۰: مقایسه تعداد کل کارگاه‌های صنعتی شهرستان‌های استان مرکزی

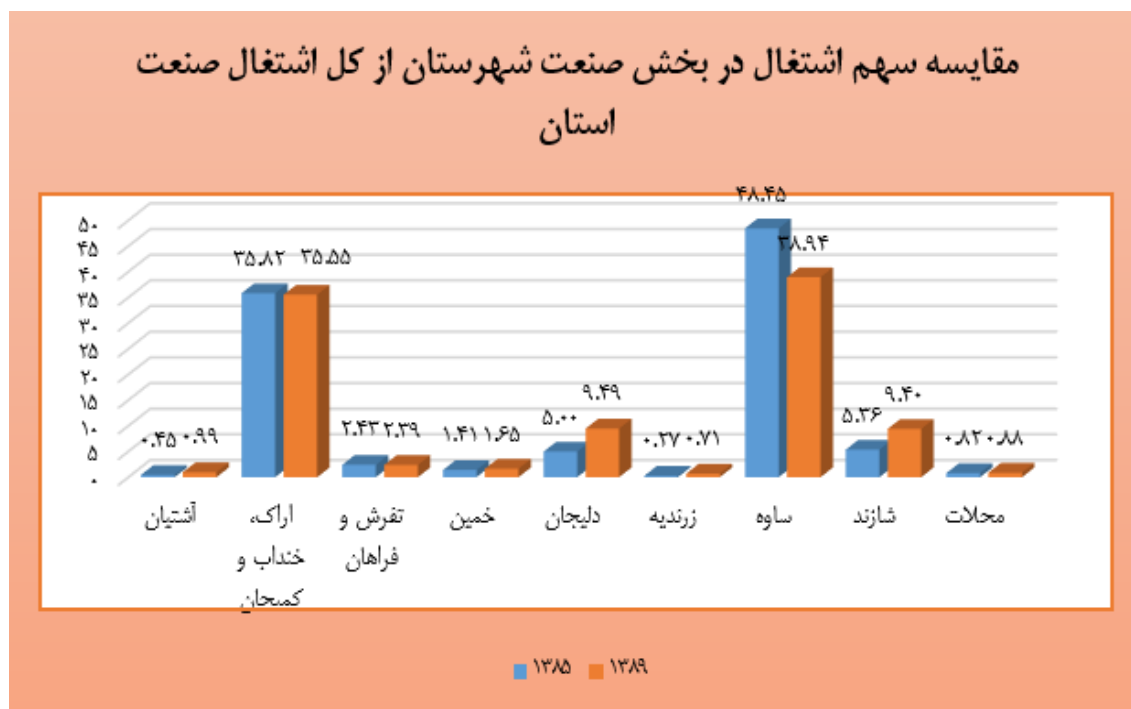
شکل بعد به مقایسه سهم ارزش افزوده بخش صنعت شهرستان‌های استان مرکزی از کل ارزش افزوده این بخش در سال ۱۳۸۵ می‌پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان ساوه پس از شازند بیشترین سهم ارزش افزوده را که در حدود ۳۵ درصد است، به خود اختصاص داده است.

مقایسه سهم ارزش افزوده بخش صنعت در شهرستان های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵

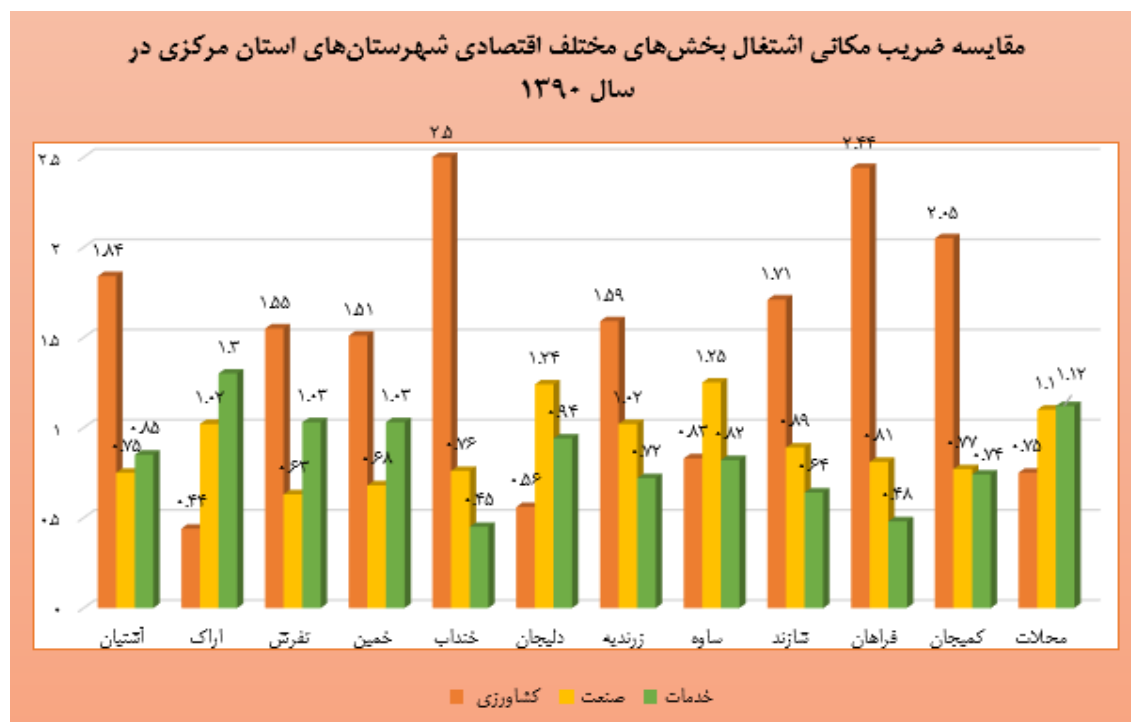
شکل ۱۱: مقایسه سهم ارزش افزوده بخش صنعت در شهرستان های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵

بررسی سهم اشتغال بخش صنعت در شهرستان های مختلف استان نشان می دهد که اشتغال در بخش صنعت شهرستان ساوه در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال ۱۳۸۵ کاهش داشته است و از ۴۸،۴۵ به ۳۸،۹۴ رسیده است. این شهرستان در سال بیشترین سهم اشتغال صنعتی را در استان به خود اختصاص داده است.

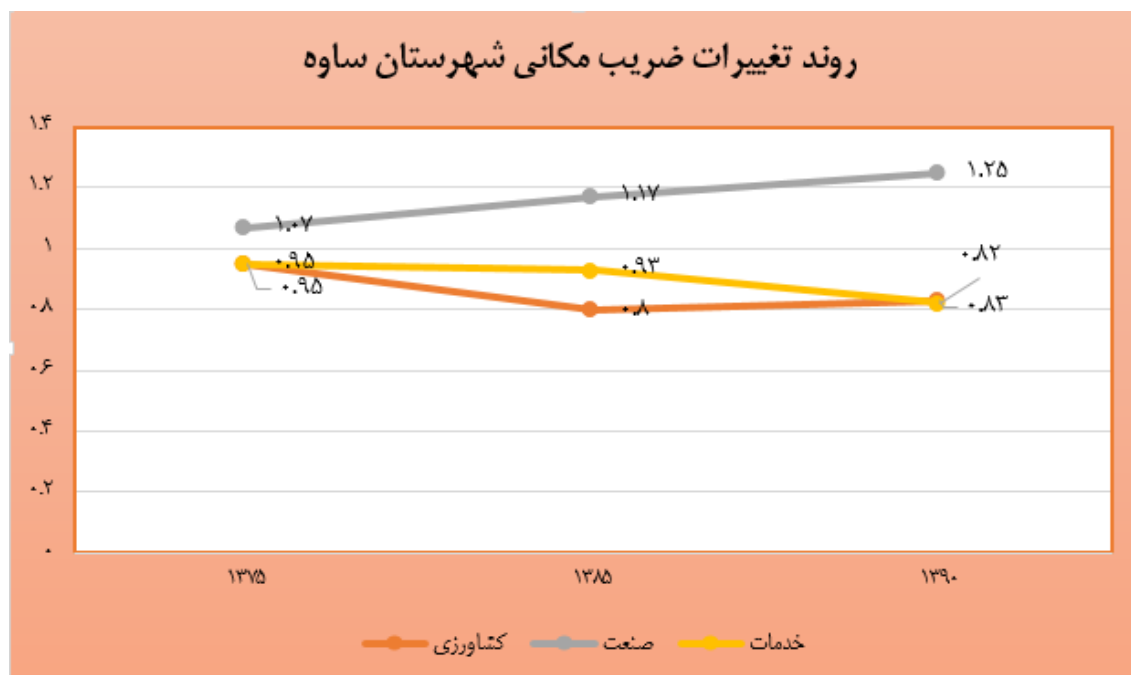
شکل ۱۲: مقایسه تغییرات سهم اشتغال بخش صنعت در شهرستان‌های استان مرکزی

شکل بعد به مقایسه ضریب مکانی اشتغال شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰ می‌پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان ساوه در بخش صنعت دارای مزیت است. این شهرستان بیشترین ضریب مکانی بخش صنعت را در میان شهرستان‌های استان مرکزی دارد.

شکل ۱۳: مقایسه ضریب مکانی اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

نمودار زیر روند تغییرات ضریب مکانی شهرستان ساوه را از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰ در بخش‌های خدمات، صنعت و کشاورزی، نشان می‌دهد.

شکل ۱۴: روند تغییرات ضریب مکانی شهرستان ساوه

همانطور که شکل پیش نشان می‌دهد ضریب مکانی بخش کشاورزی شهرستان ساوه در طول دوره مورد بررسی کاهش یافته است و از ۰,۹۵ در سال ۱۳۷۵ به ۰,۸۳ در سال ۱۳۹۰ رسیده است.

ضریب مکانی بخش صنعت در همین بازه زمانی فزاینده بوده است و ۱,۰۷ به ۱,۲۵ افزایش یافته است.

ضریب مکانی بخش خدمات شهرستان ساوه در طول دوره مورد بررسی نزولی بوده است و از ۰,۹۵ در سال ۱۳۷۵ به ۰,۸۲ در سال ۱۳۹۰ رسیده است.

به این ترتیب با توجه به شاخص ضریب مکانی، اولویت اول برای شهرستان ساوه بخش صنعت است. جدول ذیل، به بررسی فعالیت‌های خرد شهرستان ساوه که دارای مزیت نسبی هستند، می‌پردازد.

جدول ۱: فعالیت‌های دارای مزیت نسبی شهرستان ساوه در سال ۱۳۹۰

رتبه	فعالیت	ضریب مکانی
۱	تولید صنعتی (ساخت)	۱,۵۹
۲	فعالیت‌های خدماتی مربوط به تامین جا و غذا	۱,۰۱

همانطور که در جدول پیش مشخص است ساخت و تولید صنعتی بیشترین مزیت را در شهرستان ساوه از منظر شاخص ضریب مکانی به خود اختصاص داده است. در اولویت دوم نیز فعالیت‌های خدماتی مربوط به تامین جا و غذا قرار دارد.

۲ مهمترین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای شهرستان ساوه

این قسمت برگرفته از نتایج گزارش تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای استان مرکزی است. نتایج این بخش در کنار نتایج حاصل از تفکر ارزشی، می‌تواند تصویر مناسب‌تری از فضای شهرستان ساوه ارائه دهد.

۱-۲ نقاط قوت

- S1: تحولات مثبت جمعیتی: رشد بالای جمعیت، مهاجر پذیری، نرخ کم بیکاری، فراهم بودن زیرساخت‌های اشتغال و جوانی جمعیت کشاورزی و صنعت که نشانه رونق اقتصادی آن در فرایند توسعه خواهد بود
- S2: رونق بخش کشاورزی با عملکرد فرا استانی و وجود مجتمع‌های گلخانه‌ای و محصولات با ارزش افزوده مناسب
- S3: شبکه ارتباطی و انرژی بسیار قوی راه‌آهن و بزرگراه تهران ساوه
- S4: وجود ساختار متعادل صنعت و خدمات
- S5: گرایش بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در شهرستان
- S6: وجود چشم اندازهای طبیعی و تاریخی و زیستگاه‌های شاخص
- S7: وجود قابلیت‌های معدنی مانند سنگ آهک سنگ گچ و خاک صنعتی بویژه کائولن
- S8: وجود شهرک‌های صنعتی پویا خصوصا شهرک صنعتی کاوه با سهم بالای ارزش افزوده صنعت

۲-۲ نقاط ضعف

- W1 : عدم وجود زمینه مساعد برای مشارکت زنان و ساختار کم سواد بخش کشاورزی

- W2 : استقرار واحدهای صنعتی در مجاورت نواحی کشاورزی و ایجاد آلودگی های زیست محیطی
- W3: عدم توسعه صنایع همسو با کشاورزی به دلیل فرااستانی بودن توسعه صنعت
- W4 : کمبود سردخانه و صنایع بسته بندی و انبار کالا و صنایع تبدیلی و بازاریابی محصولات

۳-۲ فرصت ها

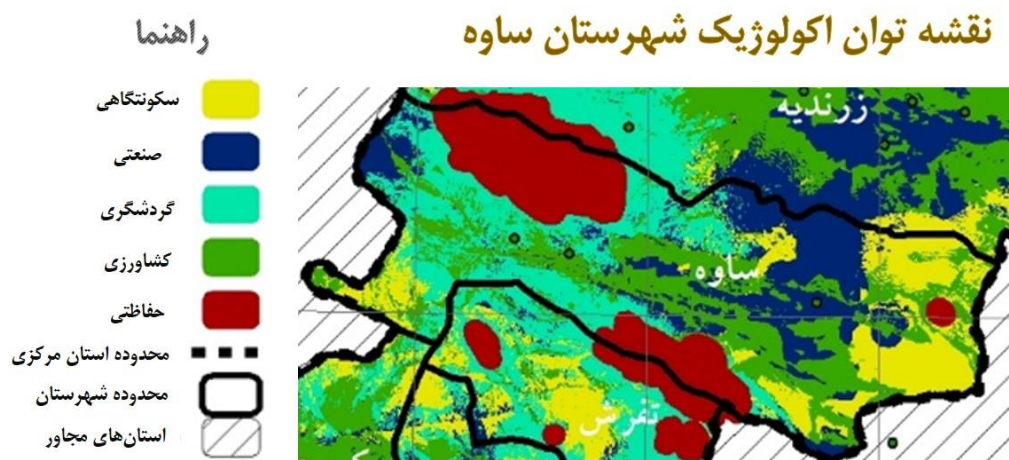
- O1: قرارگیری در محورهای ارتباطی و عبور راه آهن جهت حمل کالا و دسترسی به بازار
- O2: پیوندهای قوی فرااستانی و استفاده از بازارهای بیرون از شهرستان خصوصا تهران
- O3: نزدیکی به تهران و فرودگاه بین المللی امام خمینی

۴-۲ تهدیدات

- T1: وجود اتباع بیگانه و مشکلات فرهنگی و اجتماعی و حاشیه نشینی و بافت جمعیتی ناهمگون
- T2: مخاطرات طبیعی مانند خطر زمین لغزش
- T2: نزدیکی به تهران و استقرار صنایع آلاینده در شعاع ۱۲۰ کیلومتری تهران

۳ وضعیت توان اکولوژیکی شهرستان ساوه

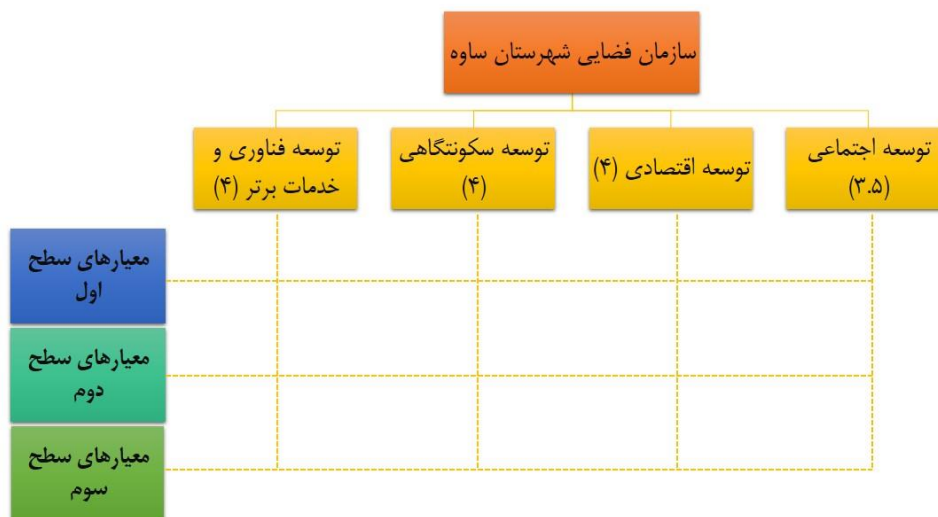
همانگونه که نقشه توان اکولوژیک شهرستان ساوه نشان می‌دهد بخش‌های محدودی از شهرستان ساوه در محدوده نواحی حفاظتی استان قرار دارد. این شهرستان، امکان توسعه فعالیت‌های سکونتگاهی، توسعه فعالیت‌های گردشگری، توسعه فعالیت‌های صنعتی و نیز توسعه فعالیت‌های کشاورزی را در حد مناسبی داراست.

شکل ۱۵: نقشه توان اکولوژیک شهرستان ساوه

۴ وضعیت توسعه اقتصادی، اجتماعی، سکونتگاهی و فناوریانه شهرستان ساوه

تحلیل سازمان فضایی وضعیت موجود استان نشان می‌دهد که شهرستان ساوه از لحاظ توسعه‌یافتگی اقتصادی، سکونتگاهی و فناوری و خدمات برتر، وضعیت مطلوبی دارد. وضعیت توسعه اجتماعی این شهرستان در حد متوسط است.

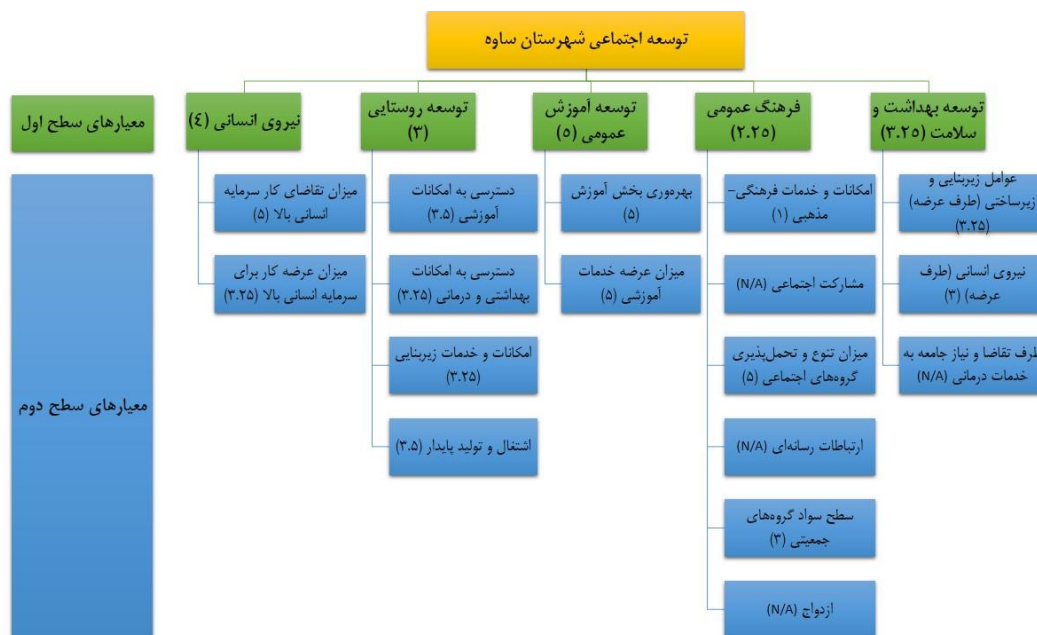

شکل ۱۶: شمای کلی از وضعیت توسعه‌یافتگی سازمان فضایی شهرستان ساوه در مقایسه با سایر شهرستان‌های استان مرکزی

در ادامه به بررسی وضعیت توسعه یافتگی شهرستان در هر یک از بخش‌های اقتصادی، اجتماعی، سکونتگاهی و فناوری و خدمات برتر پرداخته شده است. لازم به ذکر است اعداد درون پرانتز توصیفی، نسبی و تقریبی است. به این معنا که اگر بخواهیم وضعیت توسعه اجتماعی شهرستان ساوه را در مقایسه با دیگر شهرستان‌های استان با توجه به شاخص‌های در دسترس، بررسی نماییم، بر روی طیف لیکرت ۵ تایی، عدد ۳٫۵ نشان می‌دهد که شهرستان ساوه وضعیت متوسطی نسبت به سایر شهرستان‌های استان مرکزی در این حوزه دارد. این اعداد توصیفی از وضعیت سازمان فضایی وضعیت موجود استان مرکزی هستند که در گزارش «سازمان فضایی وضع موجود و عدم قطعیت‌های تاثیرگذار بر آن»، بدان پرداخته شده است. در این گزارش با استفاده از معیارهایی در سه سطح مختلف، وضعیت توسعه یافتگی استان مرکزی در ابعاد مختلف مورد بررسی قرار گرفت. معیارها و شاخص‌ها با مشارکت خبرگان و متخصصان عضو پانل‌ها تعیین شد و اوزان مربوط به آن‌ها نیز به واسطه مشارکت خبرگان دلفی و پانل، استخراج شد. سایر جزییات، در گزارش مذکور آورده شده است و از ذکر مجدد آن در این گزارش اجتناب شده است.

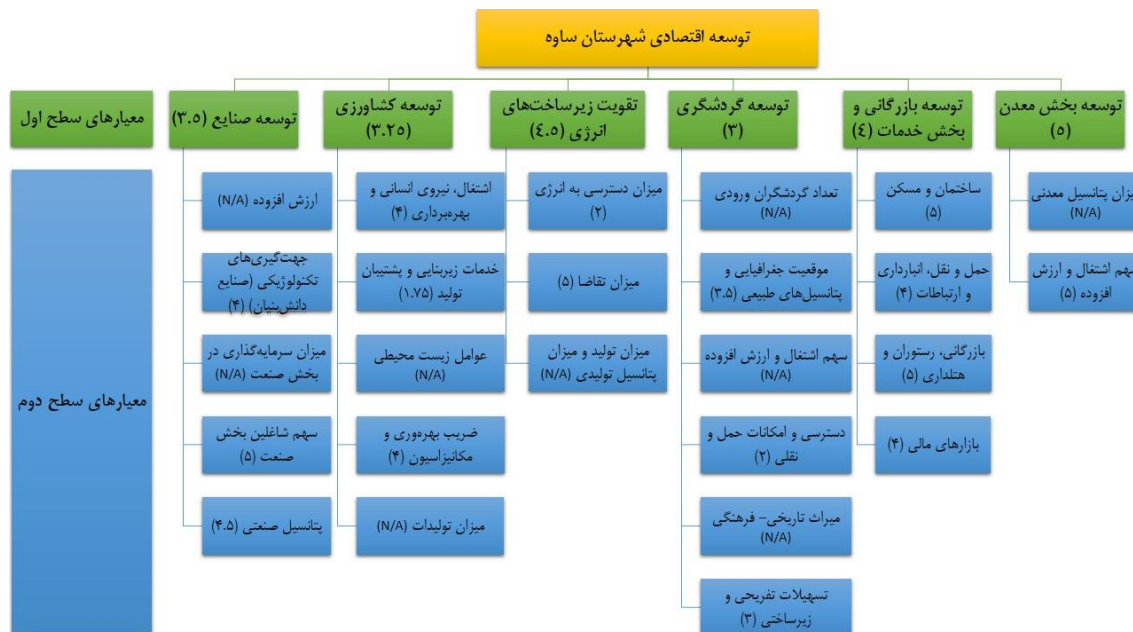
باید توجه داشت که این مقایسه به دلیل عدم دسترسی به لایه‌ها و داده‌های سایر استان‌ها، فقط در سطح استان مرکزی انجام شده است و وضعیت مطلوب یک شهرستان در رابطه با معیاری خاص، الزاما به معنای وضعیت مطلوب آن شهرستان در کشور نخواهد بود.

همانگونه که شکل ذیل نشان می‌دهد، توسعه اجتماعی شهرستان ساوه در ابعاد توسعه روستایی، فرهنگ عمومی و توسعه بهداشت و سلامت، وضعیت متوسطی دارد و در سایر موارد وضعیت مطلوبی دارد.

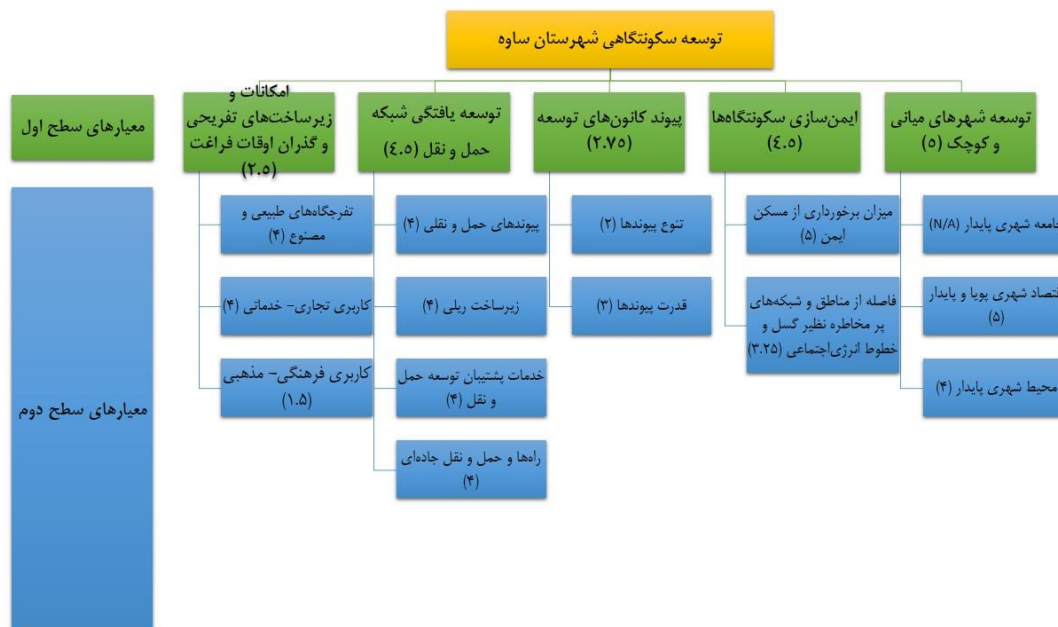
شکل ۱۷: وضعیت توسعه اجتماعی شهرستان ساوه از منظر شاخص‌های مختلف

بررسی سازمان فضایی توسعه اقتصادی شهرستان ساوه نشان می‌دهد این شهرستان در توسعه صنایع، توسعه کشاورزی و توسعه گردشگری وضعیت متوسطی نسبت به سایر شهرستان‌های استان دارد. این موضوع با توجه به توان اکولوژیک نسبتاً مطلوب این شهرستان در بخش‌های گردشگری، صنعت و کشاورزی، قابل توجه است.

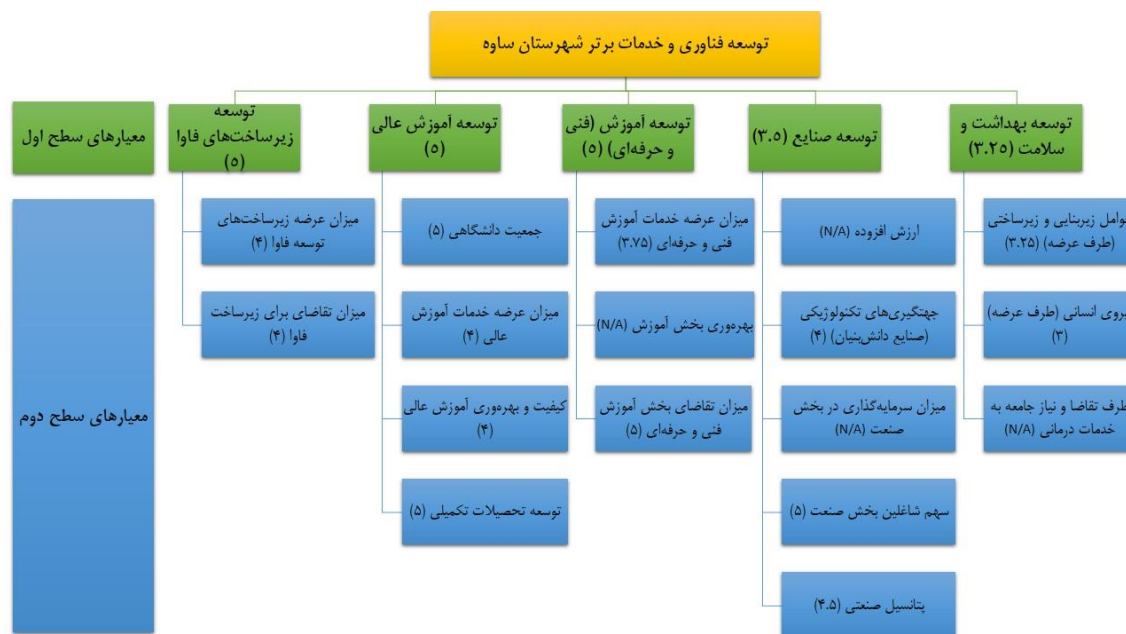
شکل ۱۸: وضعیت توسعه اقتصادی شهرستان ساوه از منظر شاخص‌های مختلف

بررسی سازمان فضایی توسعه سکونتگاهی شهرستان ساوه نشان می‌دهد این شهرستان در شاخص‌های پیوند کانون‌های توسعه و امکانات و زیرساخت‌های تفریحی و گذران اوقات فراغت وضعیت نامطلوبی دارد.

شکل ۱۹: وضعیت توسعه سکونتگاهی شهرستان ساوه از منظر شاخص‌های مختلف

بررسی سازمان فضایی توسعه فناوری و خدمات برتر شهرستان ساوه نشان می‌دهد که این شهرستان در معیارهای توسعه بهداشت و سلامت و توسعه صنایع وضعیت متوسطی دارد و در سایر معیارها نیز وضعیت کاملاً مطلوبی نسبت به سایر شهرستان‌های استان دارد.

شکل ۲۰: وضعیت توسعه فناوری و خدمات برتر شهرستان ساوه از منظر شاخص‌های مختلف

۵ نتایج حاصل از تفکر ارزشی در خصوص شهرستان ساوه

در مطالعه تفکر ارزشی، تلاش شد تا با عناوین و بیان‌های مختلف، تصاویر، مطلوب‌ها و نامطلوب‌ها و دغدغه‌های بازیگران هر شهرستان استخراج شود. در ادامه به مهمترین نتایج به دست‌آمده در هر بخش اشاره می‌شود.

۱-۵ مهمترین دغدغه‌ها

دغدغه‌ها، مهمترین مسائلی هستند که در آینده برای شهرستان ایجاد مشکل خواهند کرد و با راهکارهای مناسب می‌توان مانع از بروز مشکلات ناشی از آن‌ها و یا مانع پیشرفت مشکلات به وجود آمده شد. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین دغدغه‌های شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- مشکلات زیست‌محیطی و اقلیم نامناسب
- آسیب‌های اجتماعی
- کمبود منابع آب و سفره‌های زیرزمینی، وضعیت نامطلوب آب شرب و هدررفت آب در بخش کشاورزی
- نبود آزمایشگاه تحقیقاتی
- مشکلات مدیریت در بخش آموزش و پرورش و مناسب نبودن فضاهای آموزشی
- ناپایداری توسعه و نداشتن راهبرد مناسب توسعه
- تمرکزگرایی و تجمع امکانات در مرکز استان و عدم تعادل و توازن منطقه‌ای
- توسعه و پیشرفت شهرستان با توجه به نزدیک بودن به پایتخت
- مشکلات فرهنگی و وجود خرده‌فرهنگ‌ها و عدم برنامه‌ریزی برای حل آن‌ها

- حضور اتباع بیگانه
- مدیریت مسائل شهری اعم از وضعیت ترافیک شهری و ناهماهنگی با مبلمان شهری، نوسازی و بهسازی و مسائل مرتبط با دهیاری‌ها
- نبود دانشگاه سراسری، دانشجویان غیربومی، کاهش تعداد دانشجویان و مشکلات مالی و مراکز آموزش عالی
- تاثیر منفی تحریم‌ها بر واحدهای صنعتی و تولیدی و افزایش مشکلات اقتصادی آن‌ها
- تامین انرژی موردنیاز استان و مشکلات مرتبط با آن
- خطرناک بودن جاده ساوه به غرق آباد
- مهاجرپذیر بودن شهرستان و مهاجرت روستاییان
- بیکاری
- کمبود امکانات فرهنگی و رفاهی و ورزشی
- مشکلات اقتصادی
- کمبود امکانات و خدمات بهداشتی و درمانی

۵-۲ موضوعات و مسائل غیرقابل قبول

موضوعات و مسائل غیرقابل قبول، در حقیقت تفاوت میان انتظارات و واقعیت‌ها است و به مسائل غیرقابل قبولی اشاره می‌کند که در حال حاضر وجود داشته و برای شهرستان نامطلوب هستند. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین موضوعات و مسائل غیرقابل قبول شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- وجود اتباع بیگانه
- مشکلات مربوط به مدیریت شهری

- کمبود امکانات رفاهی، تفریحی و فرهنگی
- نبود مرکز تحقیقاتی مناسب
- مشکلات فرهنگی
- نبود آب شیرین شرب و برداشت بی‌رویه آب از منابع آب‌های زیرزمینی و سطحی و عدم اصلاح الگوی کشت و هدررفت آب
- آسیب‌های اجتماعی
- تامین و مصرف انرژی
- عدم وجود صنایع تبدیلی کشاورزی به میزان لازم
- پایین بودن مکانیزاسیون و بهره‌وری آب در بخش کشاورزی
- ناکارآمدی شکل‌های موجود در برنامه ریزی و ساماندهی الگوی کشت و بازاریابی و عرضه محصولات تولیدی کشاورزی
- آلودگی هوا
- نداشتن چهارچوب مدون توسعه پایدار
- تخریب منابع طبیعی و عدم وجود نیرو و اعتبار کافی جهت حفاظت از مناطق حیات وحش
- بهره‌وری بسیار پایین منابع انسانی و طبیعی
- ضعف مدیریت پسماندهای صنعتی ویژه، عدم وجود شبکه جمع‌آوری فاضلاب و تصفیه آن به ویژه برای بیمارستان‌ها
- ضعف زیرساخت‌های حمل و نقلی نظیر جاده کمربندی برای ساوه و نبود مترو شهری و بین شهری (شهر صنعتی کاوه)
- عدم توجه به آثار باستانی
- زیرساخت‌های نیازمند تقویت در بخش صنعت شهرستان
- مشکلات مربوط به توسعه روستاها
- استفاده از نیروهای غیربومی و عدم بکارگیری نیروهای محرب شهرستان
- عدم وجود صنایع تبدیلی کشاورزی به میزان لازم
- پایین بودن مکانیزاسیون و بهره‌وری آب در بخش کشاورزی

- ناکارآمدی تشکل‌های موجود در برنامه‌ریزی و ساماندهی الگوی کشت و بازاریابی و عرضه محصولات تولیدی کشاورزی
- استاندارد نبودن محورهای مواصلاتی
- مهاجرت بی‌رویه و ناهماهنگی فرهنگی در منطقه

۳-۵ روندهای اجتناب‌ناپذیر و واقعیت‌ها

منظور از واقعیت‌ها و روندهای اجتناب‌ناپذیر، مواردی است که اتفاق می‌افتند و کنترلی روی آن‌ها وجود ندارد. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین روندهای اجتناب‌ناپذیر شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- درصد بالای پذیرش مهاجر و چند فرهنگی شدن شهر
- انقراض نسلی بسیاری از گونه‌های حیات وحش شهرستان
- تخریب طبیعت و منابع طبیعی و آلودگی آب و خاک و هوا
- عدم بکارگیری نیروی بومی در سطح کلان و مدیریتی
- بافت‌های قدیمی و فرسوده شهری
- تعطیلی صنایع
- بحران آب و خشکسالی
- مشکلات مدیریتی به ویژه در حوزه مدیریت شهری
- از بین رفتن قسمتی از محصولات کشاورزی
- بالا رفتن سن جمعیت روستایی
- بیکاری

- مشکلات فرهنگی
- عدم تطابق امکانات موجود شهری با رشد جمعیت
- افزایش آسیب‌های اجتماعی
- افزایش تعداد اهل سنت در منطقه
- روند افزایش جمعیت
- مشکلات بخش انرژی

۴-۵ ویژگی‌های مطلوب آینده

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین ویژگی‌های مطلوب آینده شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- دارای منطقه ویژه اقتصادی
- مکانی پر درآمد برای افراد غیر بومی
- شهری تجاری
- دارای جمعیت و امکانات مناسب با قابلیت توسعه فراوان
- شهری زیبا با فضای سبز مطلوب و عاری از ترافیک
- قطب صنعتی و کشاورزی
- وجود فرهیختگان ملی، صنعتی، فرهنگی، مذهبی در شهرستان
- با فرهنگ، مذهبی و دارای اصالت خانوادگی
- انتزاع از استان مرکزی و الحاق به استان‌های توسعه یافته تهران - البرز یا قم

۵-۵ ویژگی های نامطلوب آینده

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین ویژگی های نامطلوبی که در آینده ممکن است گریبان گیر شهرستان باشد، از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- کمبود منابع آبی
- مهاجر پذیری، رشد بی رویه جمعیت و حضور گسترده افغانه
- تعطیلی برخی از کارخانجات و تعدیل و اخراج نیروها
- آلودگی زیست محیطی و تمرکز صنایع آلاینده و عدم کنترل پسماندها
- کمبود امکانات و خدمات فرهنگی، رفاهی و تفریحی و بهداشتی و درمانی
- آسیب های اجتماعی به ویژه حاشیه نشینی
- تخریب محیط زیست و عدم توجه به آمایش سرزمین
- نبود شهرک های دانشگاهی، اداری، رفاهی
- تورم و مشکلات اقتصادی
- فعال نبودن گمرک و منطقه اقتصادی
- مشکلات فراوان در حوزه مدیریت شهری
- بیکاری
- از بین رفتن هویت بومی
- کم بودن سرعت رشد و پیشرفت شهر با توجه به صنعتی بودن شهرستان

۵-۶ ویژگی‌هایی که مطلوب است شهرستان در آینده به واسطه آن‌ها شناخته شود

متخصصان و خبرگان شهرستان، تمایل دارند در آینده شهرستان آن‌ها به واسطه این ویژگی‌هایی مثبت در استان و کشور شناخته شود. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین ویژگی‌هایی که مطلوب است در آینده شهرستان به واسطه آن‌ها شناخته شود مطابق نظر خبرگان و متخصصان، عبارت است از:

- شهرستانی مذهبی با افراد متدین
- آب و هوای مناسب
- شهرستانی مطلوب، ایمن و جذاب برای گردشگری
- تولیدکننده انواع محصولات کشاورزی به ویژه انار و صنایع دستی نظیر قالی‌بافی روستایی
- دارای امکانات منطقه ویژه اقتصادی و فرمانداری ویژه
- با فرهنگ و با اصالت، مهمان‌نواز، قانون‌مدار و منظم
- قطب صنعت و کشاورزی با میراث فرهنگی و تاریخی غنی
- شهری امن، پاک، زیبا و پیشرفته
- وجود خدمات و امکانات درمانی تخصصی، فرهنگی، هنری و تفریحی
- مشاهیر و مفاخر و بزرگان به نام
- توسعه‌مدار

۵-۷ مهمترین محدودیت‌های توسعه

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین محدودیت‌هایی که می‌تواند توسعه شهرستان را با مشکل مواجه سازد، مطابق نظر خبرگان و متخصصان، عبارت است از:

- مهاجرت بسیاری از فارغ‌التحصیلان و نخبگان و مهاجرپذیری شهرستان
- کمبود شغل و فراوانی منابع انسانی
- کمبود امکانات، تسهیلات و تجهیزات گردشگری و اقامتی
- اقلیم نامناسب آب و هوایی، وجود زمین‌های کویری و غلبه آب و هوای خشک بیابانی توأم با خشکسالی
- آسیب‌های اجتماعی
- کمبود شدید آب
- کمبود امکانات رفاهی و تفریحی
- کمبود اعتبارات و تخصیص ناعادلانه بودجه و امکانات به سازمان‌ها و ارگان‌ها
- عدم وجود فضای مناسب جهت حفظ نخبگان بومی
- عدم تخصیص درآمدهای منطقه در خود منطقه
- مشکلات مدیریتی نظیر عدم ثبات مدیریتی حضور مدیران غیربومی
- فقدان برخی تخصص‌ها
- فقدان مناطق گردشگری
- فقدان حمل و نقل ریلی
- عدم بهره‌گیری از دانش نوین و جدید در بخش‌های صنعت و کشاورزی و..
- وجود اقوام، فرق و مذاهب متفاوت و مختلف در سطح شهرستان
- وجود فاصله زیاد تا مرکز استان و نزدیکی به قم
- زیرساخت‌های نامطلوب
- کمبود نقدینگی، بالا بودن سود تسهیلات بانکی و تعرفه‌های گمرکی و واردات
- عدم مدیریت و هدایت درست سرمایه‌گذاران بخش خصوصی در بخش صنعت، کشاورزی و توسعه صادرات و نیز عدم استقبال بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در بخش بهداشت و درمان
- نبود بازارهای محلی خرید و فروش

- اختلاف بین نهادها و سازمان‌ها و عدم همکاری منسجم میان آن‌ها
- عدم استفاده از ظرفیت‌های موجود به طور اصولی و صحیح
- رشد جمعیت و نامتناسب بودن امکانات و خدمات شهری

۵-۸ مهمترین مزیت‌های شهرستان ساوه

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین مزیت‌های شهرستان، مطابق نظر خبرگان و متخصصان، عبارت است از:

- قطب کشاورزی و توانمند در تولید محصولات ارزشمندی چون انار و پسته
- صنعتی بودن، وجود شهرک‌های صنعتی و به ویژه شهر صنعتی کاوه و مهمترین قطب صنعتی کشور
- قرار داشتن بین سه مرکز سیاسی (تهران) مذهبی (قم) و مرکز استان (اراک)
- شاهراه مواصلاتی کشور و قرارگیری در شاهراه ارتباطی غرب و جنوب به شمال و مرکز کشور
- نزدیکی به پایتخت و مراکز فرودگاهی و گمرکی
- وجود جاذبه‌های فرهنگی، تاریخی و مذهبی با فرهنگ بومی اصیل و محلی و شخصیت‌های تاثیرگذار
- پیشینه تاریخی و خاستگاه تمدن‌های کهن و عبور گذرگاه راه ابریشم از ساوه
- وجود معادن خوب در سطح استان و اطراف ساوه
- وجود افراد عالم، مجرب و فرهیخته
- تقاضای خوب مسکن و پویایی ساخت و ساز و کارگر ساختمانی ارزان قیمت
- وجود منطقه ویژه اقتصادی و فرمانداری ویژه در شهرستان
- داشتن مراکز آموزش عالی
- بستر کار مناسب
- دسترسی به قطب‌های توسعه فرا منطقه‌ای

- ایجاد فضای مناسب توسعه با قابلیت مرکز پیرامونی با شاخص‌های توسعه منابع انسانی زیست‌بوم محور
- وجود تقاضا برای محصولات تولیدی صنعتی در زمینه ماشین آلات و غیره

۶ نقش شهرستان در راستای تحقق اهداف و پیاده‌سازی راهبردها

با توجه به چشم‌انداز آمایشی، اهداف و راهبردهای آمایشی کلانی که در فضاهای سناریوهای استان پابرجا هستند، شهرستان ساوه باید نقش‌های متفاوت و متعددی را بر عهده داشته باشد. جدول ذیل به تناسب راهبردهای آمایشی، وظایف و ماموریت‌های شهرستان ساوه را نشان می‌دهد. در این جدول به موارد اصلی و اساسی اشاره شده است.

جدول ۲: ماموریت‌ها و وظایف خاص شهرستان ساوه در جهت پیشبرد راهبردهای کلان استان

ماموریت‌ها و وظایف خاص شهرستان ساوه	راهبردهای آمایشی پابرجای استان مرکزی
تقویت پیوند درون شهرستانی به ویژه در جهت رفع دوگانگی‌ها و ناهمگونی‌های نواحی شرقی و غربی شهرستان، توسعه فرهنگی با توجه به وجود خرده فرهنگ‌های مختلف، ارائه خدمات با کیفیت و برتر، تقویت پیوندهای درونی استان	استراتژی ۱: تقویت هویت منطقه‌ای-مکانی استان مرکزی و فراهم آوردن زمینه‌های نگهداشت نخبگان استان
تقویت پیوندهای درونی صنعت در راستای ایجاد و تقویت زنجیره ارزش صنایع موجود، ارائه خدمات فناوری‌های پیشرفته، ارتقا سطح فناوری صنایع موجود و استقرار صنایع فناورانه و سازگار با محیط‌زیست	استراتژی ۲: گذار از صنایع سنگین به انجام فعالیت‌های مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته
توسعه دامپروری‌های صنعتی، کشت گلخانه‌ای، توسعه امکانات و خدمات زیربنایی و پشتیبان تولید در بخش کشاورزی، تغییر الگوی کشت به سمت محصولات با آب‌بری کمتر	استراتژی ۳: توسعه کشاورزی پیشرفته
تقویت پیوندها با مرکز استان، تقویت زیرساخت‌ها در بخش‌های غربی شهرستان همسو با محورهای بیولوژیک استان	استراتژی ۴: افزایش توازن در نظام فضایی استان

ماموریت‌ها و وظایف خاص شهرستان ساوه	راهبردهای آمایشی پابرجای استان مرکزی
توسعه کریدور گردشگری و گردشگری محلی، توسعه زیرساخت‌ها و تسهیلات گردشگری	استراتژی ۵: توسعه کریدور گردشگری استان

۷ نتیجه‌گیری و جمع‌بندی

شهرستان ساوه، بزرگترین و پس از اراک، پرجمعیت‌ترین شهرستان استان محسوب می‌شود. این شهرستان پس از شهرستان‌های اراک، محلات و دلیجان، کمترین سهم جمعیت روستایی را به خود اختصاص داده است و از لحاظ شاخص باسوادی نیز در رتبه سوم استان قرار گرفته است. بخش خدمات، صنعت و کشاورزی به ترتیب بیشترین میزان اشتغال را در شهرستان ساوه به خود اختصاص داده‌اند. این شهرستان بیشترین تعداد کارگاه‌های صنعتی را در استان دارد هرچند که تعداد آن‌ها در بازه زمانی ۸۵ تا ۹۰ کاهش یافته است. به همین ترتیب پس از شهرستان شازند بیشترین ارزش افزوده بخش صنعت مربوط به شهرستان ساوه است. ضمن اینکه حجم بالای ارزش افزوده صنعت در شازند مربوط به پالایشگاه و پتروشیمی است. همچنین بیشترین سهم اشتغال صنعتی در استان مربوط به شهرستان ساوه است. با توجه به شاخص ضریب مکانی اشتغال این شهرستان تنها در بخش صنعت دارای مزیت و ضریب مکانی فزاینده است. این شهرستان، امکان توسعه فعالیت‌های سکونتگاهی، توسعه فعالیت‌های گردشگری، توسعه فعالیت‌های صنعتی و نیز توسعه فعالیت‌های کشاورزی را در حد مناسبی داراست. تحلیل سازمان فضایی وضعیت موجود استان نشان می‌دهد که شهرستان ساوه از لحاظ توسعه‌یافتگی اقتصادی، سکونتگاهی و فناوری و خدمات برتر، وضعیت مطلوبی دارد. وضعیت توسعه اجتماعی این شهرستان در حد متوسط است. با توجه به راهبردهای آمایشی استان مرکزی، شهرستان ساوه، نقش مهمی در پیشبرد راهبردهای تقویت هویت منطقه‌ای-مکانی استان مرکزی و فراهم آوردن زمینه‌های نگهداشت نخبگان استان، گذار از صنایع سنگین به ارائه خدمات مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته، توسعه کشاورزی پیشرفته، افزایش توازن در نظام فضایی استان و توسعه کریدور گردشگری استان، بر عهده دارد.